

HỘI NGHỊ FAO, APEC

DANH ĐỨC

Trong tháng 11 vừa qua, đã có 2 hội nghị quan trọng được tổ chức. Đó là hội nghị FAO ở Roma, hội nghị APEC ở Manila (vịnh Subic). Cả 2 hội nghị này đều có ý nghĩa quan trọng đối với VN.

I. HỘI NGHỊ FAO ROMA

Hơn một trăm nhà lãnh đạo quốc gia và chính phủ trên thế giới đã cùng tham dự hội nghị thượng đỉnh lương thực thế giới còn được giới báo chí gọi là "Hội nghị chống nạn đói" khai diễn từ thứ từ 13.11 tại Roma do Tổ chức lương nông thế giới (FAO) tổ chức.

Nạn đói đã, đang và sẽ là một mối nguy cơ đe dọa một phần nhân loại, bên cạnh nạn thiếu dinh dưỡng. Mục tiêu chung mà tổ chức FAO đề ra qua hội nghị này là thiết lập một sự an toàn lương thực cho mọi người, mọi quốc gia. Đây sẽ là một nỗ lực dai dẳng mà bước đầu sẽ là giảm 50% số người thiếu dinh dưỡng vào năm 2015. Còn gần 20 năm để đạt đến mục tiêu ban đầu này, song tất cả các quan sát viên đều thừa nhận rằng đây là một thách thức khổng lồ vì lẽ hiện tại số người trong diện thiếu ăn này đã là 800 triệu người tức 20% dân số thế giới, và con số này sẽ còn tăng tự nhiên từ nay cho đến hạn 2015. Thách thức này càng lớn khi nạn thiếu ăn này không chỉ khu trú tại các nước đang phát triển, mà còn đang có chiều hướng nẩy nở ngay tại các nước công nghiệp phát triển.

Một trong những trở ngại lớn khiến cho cuộc chiến chống nạn đói này cứ mãi khó khăn chính là nạn nhân mãn do tỷ lệ tăng dân số không những không giảm mà còn tăng hay thậm chí tăng ở một tỷ lệ đe dọa tại rất nhiều quốc gia đang phát triển trong khi đó tổng sản lượng lương thực (thế giới) lại giảm. Đây là một tình hình còn vượt quá "công thức"

của Malthus "Sản lượng tăng theo cấp số cộng, dân số tăng theo cấp số nhân", cho dù "công thức" này có lúc và có nơi đã bị tranh cãi. Tác dụng của giáo dục dân số và gia đình chưa hoàn toàn đánh đổ được tập quán và quan niệm "trời sinh voi sinh cỏ" vẫn còn tồn đọng tại nhiều nước, hay nhiều cộng đồng dân cư, đó là chưa kể đến những hạn chế của một vài giáo luật và tín lý. Điều này càng làm nổi lên tương phản giữa các nước đang phát triển và các nước phát triển nơi mà từ ít lâu đang phát triển trên mô hình các gia đình "hai đồng lương, không con cái" (double income, no kids) đối nghịch với thực tế nhân mãn ở các nước đang phát triển.

Tương phản này, cộng thêm với sự bất cân đối tài nguyên vật lực và nhân lực giữa hai khối quốc gia này, càng tô đậm thêm tâm lý nghi kỵ, trách cứ của các nước đang phát triển đối với điều gọi là "sự ích kỷ" của các nước công nghiệp phát triển. Trước hết là vấn đề bế tắc công nợ nước ngoài của một số đông quốc gia đang phát triển. Thế nhưng, chính các nước mang công nợ đã tự làm cho mình ngày thêm nợ nần hơn vì những chỉ tiêu phi lý của mình, hoặc do không định hướng được đúng đắn việc sử dụng tín dụng vay của nước ngoài, lại không điều tiết đúng đắn thu nhập nên tạo ra tình trạng song hành của một bên là sự hiện đại hóa nền kinh tế và một bên là sự tan rã xã hội do ngày càng có một cực thật giàu và một cực thật nghèo trong cùng một xã hội. Tình trạng bế tắc công nợ nước ngoài càng nguy hiểm hơn trong bối cảnh ngày càng giảm bớt các quỹ viện trợ của các nước công nghiệp phát triển. Chưa bao giờ quỹ viện trợ trên toàn thế giới lại eo hẹp như từ vài năm nay. Năm ngoái, Quốc hội Mỹ đã cắt giảm 50% số đóng góp vào quỹ "AID" - một tổ chức thuộc WB có chức năng

phân phối viện trợ đa phương của các nước giàu cho các nước nghèo. Song không chỉ có Mỹ đã giảm bớt viện trợ, Úc và nhiều nước châu Âu khác cũng thế. Tình hình đó làm nổi lên những tương phản "cưỡi ra nước mắt" như trong khi châu Âu đang loay hoay với nạn bò dại song vẫn không hề thiếu hụt thịt hoặc chất đạm cho dù có phải hủy diệt cả triệu con bò trong lứa tuổi có nguy cơ bị dại (vừa tốn tiền công giết và hủy bỏ, vừa tổn tiền bù lỗ cho các nhà chăn nuôi...) thì tại các nước đang phát triển, sản lượng lương thực lại rất thấp do phương thức và công cụ sản xuất còn thô sơ, lại thiếu phân bón và thuốc trừ sâu, diện tích đất canh tác chật hẹp so với dân số, lại bị nạn sỏi mòn và hạn hán hay lũ lụt liên tục... Một thí dụ điển hình của tương phản éo le này là lời kêu gọi tương chừng như đùa của đệ nhất Thủ tướng CPC Ranariddh khi nạn dịch bò dại còn ở cao điểm: châu Âu cứ việc gửi số bò dại đó sang CPC để ủ phân mình còn "có lý" hơn.

Thế nhưng có một nguy cơ khác mà FAO đặc biệt lưu ý là bối cảnh chính trị, xã hội kinh tế bất ổn tại một số quốc gia, thậm chí một số khu vực, đặc biệt là châu Phi, đã ngày càng làm cho nạn đói mang tính vốc của những thảm kịch. Điển hình là cuộc khủng hoảng nhân đạo hiện tại ở Đông Zaire đang trở thành bức màn "phông" ảm đạm của hội nghị thượng đỉnh này. Trong chương mở đầu cho văn kiện chính thức của FAO gửi đến hội nghị, cuộc khủng hoảng ở Zaire với hơn 1 triệu người tỵ nạn đang mòn mỏi trông chờ một hành động can thiệp nhân đạo đã được nêu ra như một minh chứng cho luận thuyết bối cảnh chính trị, xã hội kinh tế ổn định và hòa bình là điều kiện tiên quyết để giải quyết cuộc khủng hoảng lương thực. Thế nhưng, không chỉ có mỗi Zaire là đang trong cuộc khủng hoảng

toàn diện này: tại Libéria, Sierra Leone, Mali hay vùng Đại Hồ của Trung Phi (Rwanda, Burundi...) các cuộc xung đột triển miên cũng tạo ra một sự bất an toàn lương thực.

Thế giới đang và còn sẽ bất ổn về mặt lương thực. Vấn đề đặt ra cho VN là làm sao duy trì được mức sản xuất lương thực thặng dư như đã qua mà không rơi vào tình trạng éo le hiện nay là người nông dân càng được mùa lúa, càng thấy thu nhập của mình giảm do giá cả không hợp lý và do tăng sản lượng song không hẳn là đã tăng năng suất do các phương tiện canh tác vẫn còn thô sơ.

II. HỘI NGHỊ THƯƠNG ĐÌNH APEC

Hôm thứ hai 25.11, trên đỉnh đồi "Cubic Point" trong vịnh Subic (Philippines), các nhà lãnh đạo 18 nước APEC đã đi đến một sự nhất trí chung lớn hơn so với hội nghị "tiền trạm" của cấp bộ trưởng bằng một bản tuyên bố chung mang tựa đề "từ tầm nhìn đến hành động" (From vision to action), đọc bởi TT Philippines Fidel Ramos, qua đó các nhà lãnh đạo xác nhận quyết tâm của khối APEC là sẽ bắt đầu tháo gỡ (từng phần) hàng rào thuế quan từ ngày 1.1.1997 để tiến đến việc hình thành một khu vực tự do mậu dịch bao quanh Thái Bình Dương chậm nhất là vào năm 2020. Các nhà lãnh đạo các nước APEC cuối cùng cũng đã thông qua lời kêu gọi ủng hộ đề nghị của Mỹ về việc mở cửa thị trường công nghệ thông tin từ nay cho đến năm 2000 (thỏa hiệp ITA) - một đề nghị đã từng bị bác trong cuộc họp cấp bộ trưởng kết thúc hôm thứ bảy vừa qua - tuy cũng đã thêm vào đó một câu, theo đó cho phép có sự linh động của các nước đang phát triển trong việc thực thi thỏa hiệp này. Việc APEC hậu thuẫn thỏa hiệp ITA là một "thắng lợi" mà TT Mỹ

Clinton đã nhất định đem về từ hội nghị này vì lẽ thỏa hiệp ITA sẽ là đề tài tranh luận chủ yếu tại hội nghị WTO lần thứ nhất sẽ tổ chức tại Singapore từ 9 đến 13.12 tới, và vì lẽ thị trường công nghệ thông tin là thị trường khổng lồ nhất hiện nay, trị giá lên đến 1.800 tỷ USD/năm mà riêng Mỹ đã là 60% thị trường đó (theo South China Morning Post), hoặc ít nhất cũng lên đến 500 tỷ USD trong năm 1995 cho Mỹ (theo AFP). Hình ảnh TT Mỹ Clinton đặt 2 vật kỷ niệm là 2 bộ vi xử lý của hãng Lucent Technologies ASIC và của hãng Pentium vào trong viên bảo tàng APEC thể hiện quyết tâm đó của ông.

Dưới đây là những điểm chính của bản tuyên bố chung này:

Chúng tôi đã phát động giai đoạn tiến hành lịch trình của chúng tôi về một nền mậu dịch và đầu tư tự do và mở cửa, đã chọn những biện pháp tạo thuận lợi cho các giao dịch buôn bán, đã đồng ý những mục tiêu chung của tổ chức thương mại thế giới (WTO), hoàn chỉnh các đường lối nhằm tăng cường sự hợp tác kỹ thuật và kinh tế, và đã bước vào một tiến trình sẽ làm cho giới doanh thương trở thành một đối tác trọn vẹn của tiến trình APEC.

Kế hoạch hành động MAPA:

Chúng tôi đã đem đến vịnh Subic này các sáng kiến cá nhân và tập thể tương ứng với những hứa hẹn của chúng tôi tại Hội nghị thượng đỉnh Osaka năm ngoái ở Nhật. Chúng tôi sẽ tiến hành các sáng kiến trình bày trong kế hoạch hành động Manila của APEC (MAPA) kể từ 1.1.1997.

Kế hoạch MAPA bao gồm những giai đoạn đầu của một tiến trình tăng tiến tự do hóa mậu dịch và đầu tư với các mục tiêu là các mục tiêu đã đề ra tại Hội nghị thượng đỉnh Bogor

(1994), tức hạn kỳ 2010 và 2020 tương ứng với lịch trình của Hội nghị thượng đỉnh Osaka (1995).

Chúng tôi đã ra chỉ thị cho các bộ trưởng của chúng tôi gia tăng hoạt động vào năm 1997 nhằm đơn giản hóa thủ tục quan thuế, tiến hành thực hiện một cách hiệu quả các cam kết về lĩnh vực sở hữu trí thức, hài hòa hóa các thủ tục quan thuế, cải thiện mậu dịch trong lĩnh vực dịch vụ, và phát triển môi trường đầu tư.

Về hệ thống mậu dịch đa phương

Chúng tôi tái khẳng định ưu tiên cho một hệ thống mậu dịch đa phương mở cửa dựa trên Tổ chức thương mại thế giới. Chúng tôi khẳng định quyết tâm của chúng tôi nhằm làm sao cho khóa họp đầu tiên cấp bộ trưởng của tổ chức này tại Singapore có thể làm sản sinh ra tính năng động và định hướng cần thiết cho việc tăng cường hệ thống đa phương trên cơ sở các luật lệ.

Chúng tôi mời gọi tất cả các thành viên cung cấp các nỗ lực dứt khoát để bổ sung cho các cuộc thương thuyết còn kéo dài trong các lĩnh vực viễn thông và dịch vụ tài chính.

Chúng tôi nhất trí công nhận các sáng kiến vì một nền mậu dịch hàng hóa và dịch vụ không mang tính kỳ thị. Chúng tôi, những nhà lãnh đạo APEC, thừa nhận tầm quan trọng của kỹ thuật thông tin ở thế kỷ 21, và đưa ra một lời kêu gọi ký kết một thỏa hiệp về công nghệ thông tin tại khóa họp cấp bộ trưởng sắp tới của Tổ chức thương mại thế giới, qua đó sẽ loại bỏ một cách cụ thể các sắc thuế từ nay đến năm 2000 song vẫn thừa nhận nhu cầu co dãn của vấn đề một khi các thương thuyết tiếp tục tại Genève.

Về hợp tác kinh tế và kỹ thuật

Chúng tôi nhìn nhận rằng tầm nhìn của chúng tôi về cộng đồng (APEC) sẽ chỉ có thể được tăng cường nếu như các nỗ lực của chúng tôi đem lại lợi ích cho dân chúng.

Tầm nhìn chung

Chúng tôi thừa nhận rằng sức mạnh của APEC đến từ tính đa dạng của mình và rằng chúng tôi gắn bó với nhau bởi một tầm nhìn chung cho cả cộng đồng. Chúng tôi phát biểu lên niềm tin của chúng tôi rằng tiến trình APEC sẽ đem đến những kết quả đáng kể, cụ thể và lâu dài có thể cải thiện được một cách rõ rệt đời sống của các công dân từ nay đến khúc quanh của thế kỷ.

Một quyết định khác cũng đã được đưa ra và là một quyết định được nhất trí chung nhiều nhất là quyết định APEC sớm thu nhận VN và Peru vào năm 1998 thay vì vào năm 1999 như theo bản dự thảo Kế hoạch hành động MAPA của các bộ trưởng. Được biết 11 nước đã nộp đơn gia nhập APEC song mới chỉ sớm kết nạp làm thành viên chính thức và toàn phần có 2 nước là VN và Peru. Hội nghị thượng đỉnh APEC Manila 96 mang rất nhiều ý nghĩa, tạm ghi nhận như sau:

Ghi nhận đầu tiên là các nước APEC không chần chờ trước việc thành lập một thị trường tự do mậu dịch, trái lại sẽ bước những bước đầu tiên mở cửa thị trường ngay từ đầu năm tới, cho dù hạn chót để hoàn thành thị trường chung này có là năm 2020 hay 2010 (tùy trình độ phát triển của từng nước thành viên) như đã thỏa thuận vào năm ngoái tại Hội nghị Osaka. Nếu so sánh với ASEAN, mà việc thành lập AFTA, thị trường mở cửa của ASEAN song điều đó không đồng nghĩa là có thể thông thả nhón nhor đợi đến năm 2020 để mới phải mở cửa thị trường, mà trái lại có nghĩa là phải tăng tốc hướng đến mục tiêu đó, sao cho đến thời điểm đó, thậm chí trước thời hạn đó, nền kinh tế, nền sản xuất, tài nguyên nhân lực... phải ngang ngửa, thậm chí cạnh tranh một cách thẳng thừng được với thiên hạ. Trung Quốc loan báo sẽ giảm thuế bình quân đến 15% ngay vào năm 2000, Singapore loan báo sẽ triệt tiêu thuế còn 0% vào năm 2010 trong khi Đài Loan giảm xuống còn 6%... Cùng thế, bên cạnh sự hối hả xuất phát của APEC, cũng cần nhắc lại sự hối hả mà các nước ASEAN đã thể hiện vào năm ngoái khi các nước này đưa ra quyết định cắt giảm thời hạn hoàn thành AFTA từ 15 năm xuống còn 10 năm.

Từ đó, có thể ghi nhận thêm rằng, các nỗ lực để tham gia AFTA cũng song song với các nỗ lực để tham gia APEC. Chia được động từ "mở cửa thị trường" theo thể chủ động chứ

đừng để phải "chia động từ" này theo thể bị động, đó chính là trách nhiệm của thể hệ hiện tại đối với sự sinh tồn của thể hệ tương lai, và một lần nữa xác định con đường "công nghiệp hóa và hiện đại hóa" không chỉ là một khẩu hiệu mà là một "lối sống" nếu muốn sống còn trong một nền kinh tế thế giới "buôn có hội, bán có phường", tức có những "luật chơi" của nó, nếu muốn không bị gạt ra bên lề. Đơn giản là khi thiên hạ tháo gỡ hàng rào thuế khóa với nhau, ta không thể buôn bán gì được với ai nữa nếu như không cùng tham gia "luật chơi" đó. Song để buôn bán một cách có lợi lộc trong những điều kiện không thể tránh khỏi đó, không thể duy trì một nền sản xuất và thương mại và tư duy sản xuất và thương mại như hiện nay, càng không thể tìm cách bảo hộ mậu dịch cho đến khi không thể được nữa, mà phải chủ

động làm sao cho nền sản xuất và thương mại ngày càng nhanh chóng củng cố để không những không cần bảo hộ mậu dịch mà còn tận dụng được sự mở cửa thị trường của thiên hạ để thu hoạch thắng lợi từ sự mở cửa thị trường chung này. Ưu thế nhân công dồi dào và rẻ (trên một mặt bằng tổng thu nhập quốc dân còn thấp) sẽ chỉ còn giá trị khi nguồn nhân công đó được nâng cấp thành một nguồn nhân lực có đào tạo và chuyên môn cao. Chính vì thế cần tính toán xác định vị trí thực sự của chúng ta trong bức sơ đồ kinh tế APEC. Những nước như Chile, Đài Loan, Indoneisa, Malaysia, Trung Quốc là những nước đã tỏ ra rất thận trọng về một thị trường công nghệ thông tin mở cửa vào năm 2000 là vì các nước này đang là những nước đang phát triển sản xuất trong lĩnh vực công nghệ thông tin. Một sự mở cửa thị trường công nghệ thông tin sẽ đe dọa phá sản nền sản xuất còn phôi thai của họ. Song VN lại không phải là Malaysia để có một "Silicon Valley" trên bán đảo Sumatra. Chính vì thế, nếu mở cửa thị trường công nghệ thông tin sẽ chính là tạo điều kiện du nhập thật nhanh chóng các công nghệ mới trong lĩnh vực này. Có những thị trường có thể trì hoãn cho đến tận năm 2020, song có những thị trường cần sớm mở cửa. Có thể biến thể yếu của chúng ta thành thế mạnh qua biện pháp mở cửa hàng rào quan thuế: một sự hy sinh thuế nhập khẩu cho thị trường công nghệ thông tin có thể sẽ làm mất đi một khoản thu ngân sách, song bù lại sẽ tạo điều kiện cho cuộc cách mạng thông tin bén rễ nhanh, rộng hơn. Đó là một trường hợp trong số biết bao trường hợp có thể cần nhắc ■